

Forvaltningsrevisjonsrapport - Økonomisk bærekraft

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Hitra kommune

Møtedato

24.11.2025

Saknr

83/25

Saksbehandler Eva J. Bekkavik

Arkivkode FE-217

TI-&58

Arkivsaknr 24/522 - 10

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar rapporten til orientering og legger den frem for kommunestyret med følgende innstilling:

1. Kommunestyret tar forvaltningsrevisjonsrapport om økonomisk bærekraft til orientering.
2. Kommunestyret ber kommunedirektøren følge opp anbefalingene i rapporten:
 - a. Sørge for sammenheng mellom overordnet planverk og handlings- og økonomiplanen.
 - b. Utarbeide styrende dokumentasjon for budsjettprosessen.
 - c. Sørge for å synliggjøre usikkerheten som årsbudsjett og økonomiplan bygger på.
 - d. Vurdere kommunens handlingsregler med tanke på de skal gjenspeile hva som skal til for å oppnå en forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling.
 - e. Planlegge budsjett ut ifra egne pålagte handlingsregler.
 - f. Utarbeide budsjettforslag som ivareta økonomisk handleevne over tid, eksempelvis synliggjøre hvordan nye investeringer påvirker investerings- og driftsbudsjettet for hele investeringsperioden.
3. Kommunestyret ber kommunedirektøren gi kontrollutvalget skriftlig tilbakemelding om hvordan anbefalingene er fulgt opp innen 15.05.2026.

Vedlegg

Forvaltningsrevisjonsrapport - Økonomisk bærekraft

Sluttkommentar fra kommunedirektør vedrørende rapport om økonomisk bærekraft

Rapport fra forvaltningsrevisjon av økonomisk bærekraft til uttalelse

Saksopplysninger

Kontrollutvalget og kommunestyret har gjennom utarbeidelsen og vedtak av plan for forvaltningsrevisjon for 2024 - 2028, lagt premissene for forvaltningsrevisjonsarbeidet ut 2028.

På kontrollutvalgets møte 21.10.2024 i sak 64/24, bestilte utvalget en forvaltningsrevisjon av økonomisk bærekraft. prosjektplanen ble behandlet på kontrollutvalgets møte 25.11.2024 i sak 78/24.

Revisjon Midt-Norge SA har på bakgrunn av bestillingen fra kontrollutvalget formulert følgende problemstillinger for prosjektet:

Ivaretar budsjettprosessen økonomisk bærekraft?

1. I hvilken grad har kommunen et planverk for å sikre at budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft?
2. I hvilken grad har kommunen rutiner for å sikre at budsjettprosessen ivaretar økonomisk bærekraft?
3. I hvilken grad ivaretas kommunelovens krav om realistisk, fullstendig og oversiktlig budsjett?
4. I hvilken grad er budsjettprosessen innrettet mot å ivareta kommunens økonomiske handleevne?
5. I hvilken grad er det tatt hensyn til kommunens økonomiske handleevne i investeringsbeslutninger?

Delproblemstilling 1 og 2 i vedtatt prosjektplan er erstattet med delproblemstilling 1, 2 og 3, endringen er avklart med kontrollutvalget.

Ferdig rapport ble sendt kommunedirektøren til uttalelse 10.11.2025 med frist for tilbakemelding 13.11.2025. Formålet med uttalelsen er å opplyse saken best mulig før kontrollutvalget og kommunestyret behandler den. Kommunedirektøren har gitt sin uttalelse til ferdig rapport i brev av 12.11.2025 (vedlegg).

Metode

For å svare ut problemstillingene har revisor gjennomført et oppstartsmøte med kommunedirektør, assisterende kommunedirektør/kommunalsjef helse og omsorg, og økonomisjef. Videre har revisor gjennomført intervjuer med konstituert kommunedirektør oppvekst (barnehage, skole, barne- og familie), assisterende kommunedirektør/kommunalsjef helse og omsorg, kommunalsjef plan, landbruk og miljø, enhetsleder drift og tekniske tjenester, enhetsleder hjemmetjenesten & somatisk bofellesskap, samt økonomisjef.

i tillegg har revisor gjennomgått dokumenter som er relevante for kommunens arbeid med økonomiplan og årsbudsjett, relevante politiske saker, herunder saker om handlings- og økonomiplan og Fillan skole. Revisor har også gjennomgått kommunens tidligere handlings- og økonomiplaner.

Revisor vurderer at innsamlet data gir et godt grunnlag for å gjøre vurderinger og besvare problemstillingene.

Avgrensing

Forvaltningsrevisjonen ser på budsjettprosessen og er avgrenset bort fra økonomirapportering. Avgrensningen er gjort for å vektlegge planleggingsfasen og ikke oppfølgingen. Forvaltningsrevisjonen tar utgangspunkt i budsjettet som administrasjonen legger fram for politikerne. Politikernes disposisjoner i det framlagte budsjettet er ikke en del av forvaltningsrevisjonen.

Revisjonens konklusjon

Ivaretar budsjettprosessen økonomisk bærekraft?

Revisor konkluderer med at Hitra kommune sin budsjettprosess har vesentlige mangler for å ivareta økonomisk bærekraft.

Langsiktig planlegging er viktig verktøy for å etablere en sunn, bærekraftig økonomi som gir kommunen et økonomisk handlingsrom. Hitra kommune sitt overordnede planverk gir føringer for kommunens målsetninger i et langsiktig perspektiv. Det er ingen tvil om at kommunen har en ambisjon om at handlings- og økonomiplanen skal utgjøre handlingsdelen som danner grunnlaget for å oppfylle kommunens mål. For å lykkes med dette er det viktig å synliggjøre hvordan de overordnede planene skal følges opp i handlingsdelen. Revisors gjennomgang viser at kommunen ikke lykkes med dette. Kommunen har et forbedringspotensiale med å synliggjøre politiske prioriteringer i økonomiplanen, slik at økonomiplanen blir et viktig strategi- og styringsdokument for kommunen.

At kommunen ikke lykkes fullt ut med økonomiplanen, kan sees i sammenheng med at kommunen mangler rutiner for hvordan budsjettprosessen skal gjennomføres med tanke på roller og ansvar. For at det skal planlegges for en bærekraftig økonomi, gjennom økonomiske prioriteringer og koblinger opp til kommunens planverk, må ansatte med budsjettansvar være klar over denne oppgaven. Systematiske rutiner, både for administrasjonen og politisk nivå, kan sørge for at økonomisk bærekraft blir ivaretatt i budsjettprosessen. Hitra kommune har en egen strategikonferanse med de folkevalgte. Strategikonferansen er et bra møtested for å skape en felles forståelse av kommunens økonomiske situasjon og sørger for politisk medvirkning tidlig i budsjettprosessen.

En viktig del av langsiktig økonomiplanlegging, er å utarbeide et realistisk og balansert budsjett. Dersom budsjettet ikke er realistisk, er det vanskelig å se hvordan det skal bidra til

å ivareta den økonomiske handleevne over tid i kommunen. Hitra kommune planlegger et realistisk budsjett ut ifra bruk av anerkjente kilder, men usikkerheten som ligger til budsjettet synliggjøres ikke. Når usikkerheten ikke presenteres, kan det medføre at økonomiplanleggingen i planperioden bygger på et grunnlag som ikke er mulig å oppnå i kommunen. Kommunen legger opp til å balansere budsjettene gjennom bruk av disposisjonsfond. Budsjettet er derfor ikke tilpasset kommunens økonomiske rammer, og bruk at kommunens sparepenger vil i et langsiktig perspektiv ikke sørge for at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Budsjettprosessen skal sørge for at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt gjennom bruk av finansielle måltall. Måltall gjenspeiles gjennom Hitra kommune sine handlingsregler. Disse framstår som utydelige, både knyttet til innhold og hvordan disse handlingsreglene skal bidra til en sunn økonomi over tid. Det er kommunen selv som har pålagt seg handlingsreglene, men handlingsreglene blir ikke fulgt i økonomiplanleggingen som skjer i budsjettprosessen. Kommunen står i fare for å være i en situasjon uten økonomisk handlingsrom siden kommunen har et høyt driftsnivå som ikke er tilpasset budsjetttrammene, kommunens utgifter overstiger inntektene. Det medfører at kommunen finansierer driften sin ved bruk av disposisjonsfond, som igjen medfører redusert økonomisk handlingsrom. Kommunen får store utbetalinger fra Havbruksfondet som er usikre inntekter, og som kommunen budsjetterer med. Kommunen budsjetterer i liten grad med positivt netto driftsresultat, og det vil være en fare for at disposisjonsfondet tømmes.

Når kommunen skal beslutte store investeringer, er det viktig at konsekvensene av disse belyses, både i form av økt gjeld og hvordan økt gjeld påvirker driftsbudsjettet. Konsekvensene av store investeringer strekker seg gjerne ut over økonomiplanperioden. Hitra kommune sin investering i nye Fillan skole viser hvordan investeringen påvirker kommunens gjeld i økonomiplanperioden, men mangler synliggjøring av gjelden i et lengre perspektiv. Hvordan investeringen påvirker kommunens driftsbudsjett er i mindre grad synliggjort i økonomiplanperioden. Når gjelden øker, vil kommunens økonomiske handlingsrom reduseres. Samtidig binder økt gjeld opp driftsbudsjettet mer, ved økte driftskostnader gjennom økte renter, avdrag og fremtidig vedlikehold. Det vil kunne påvirke kommunens netto driftsresultat, som igjen vil påvirke kommunens økonomiske handlingsrom. Derfor er det viktig at investeringenes betydning synliggjøres, også ut over økonomiplanperioden siden investeringsbeslutninger binder opp kommunen økonomisk i lang tid.

Revisors anbefaling

- Sørge for sammenheng mellom overordnet planverk og handlings- og økonomiplanen.
- Utarbeide styrende dokumentasjon for budsjettprosessen.
- Sørge for å synliggjøre usikkerheten som årsbudsjett og økonomiplan bygger på.
- Vurdere kommunens handlingsregler med tanke på de skal gjenspeile hva som skal til for å oppnå en forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling.
- Planlegge budsjett ut ifra egne pålagte handlingsregler.
- Utarbeide budsjettforslag som ivareta økonomisk handleevne over tid, eksempelvis synliggjøre hvordan nye investeringer påvirker investerings- og driftsbudsjettet for hele investeringsperioden.

Vurdering og konklusjon

Kontrollutvalgets sekretariat mener at revisor har svart ut problemstillingene som var satt for forvaltningsrevisjonen, og at rapporten gir nyttig informasjon om økonomisk bærekraft. Sekretariatet anbefaler kontrollutvalget å ta rapporten til orientering og legge den frem for kommunestyret med forslag om at revisors anbefalinger følges opp av kommunedirektøren.